

Päätösten vaikutusten ennakoarviointimenettelyn muuttaminen

KH 02.09.2024 § 204
499/00.01.02.00/2024

Kaupunginhallitus päätti 19.2.2019 (32 §), että Äänekosken kaupungissa otetaan 1.4.2019 lukien käyttöön päätösten vaikutusten ennakoarviointimenettely (eva-menettely) ja hyväksyi tätä koskevat periaatteet ja ohjeet. Samalla kaupunginhallitus päätti, että erillinen yritysvaikutusten arviointimenettely lakkautetaan, mutta sittemmin, 6.9.2021 (275 §) tekemällään päätöksellä, kaupunginhallitus on palauttanut sen käyttöön.

Eva-menettelyn lainsäädännöllinen perusta on eritoten sosiaali- ja terveydenhuollon lainsäädännössä. Vuonna 2019 voimassa olleen terveydenhuoltolain (1326/2010) 11 §:n mukaan kunnan oli päätöksenteon ja ratkaisujen valmistelussa arvioitava ja otettava huomioon tehtävien päätösten ja ratkaisujen vaikutukset väestön terveyteen ja sosiaaliseen hyvinvointiin. Tämä säännös on sittemmin kumottu. Nykyisin voimassa oleva, lähinnä vastaava säännös on sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä annetun lain (612/2021) 6 §:ssä (Hyvinvoinnin ja terveyden edistäminen kunnassa), jonka 2 momentissa on muun ohella säädetty, että kunnan on otettava päätöksenteossaan huomioon päätöstensä arvioidut vaikutukset ihmisten hyvinvointiin ja terveyteen väestöryhmittäin.

Viittauksia erityyppiseen päätösten vaikutusten ennakoarviointiin on myös esimerkiksi maankäyttö- ja rakennuslaissa, ympäristövaikutusten arviointimenettelystä annetussa laissa, viranomaisten suunnitelmien ja ohjelmien ympäristövaikutusten arvioinnista annetussa laissa, naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta annetussa laissa sekä kielilaissa.

Kaupungin johtoryhmä on touko-kesäkuussa 2024 valmistellut eva-menettelyä koskevien periaatteiden ja ohjeiden muuttamista. Valmistelussa tavoitteena on ollut yhdistää eri lakien ja eri alojen asiantuntijoiden antamien suositusten mukaisia arviointimenettelyitä entistä laaja-alaisemmaksi, yhtenäiseksi arviointimalliksi. Samalla on pyritty ottamaan huomioon hyviä käytänteitä, joita eri kunnissa on eva-menettelyssä sovellettu.

Valmistelussa on laadittu liitteenä oleva ehdotus Äänekosken uudeksi eva-lomakkeeksi. Koska lomake-ehdotus on tehty käsittämään myös yritysvaikutusten arviointiin kuuluvat osa-alueet, tarkoituksena on, että erillinen yritysvaikutusten arviointi tässä yhteydessä lakkautettaisiin. Asiasta on keskusteltu Äänekosken Yrittäjät ry:n edustajien kanssa.

Lisäksi valmistelussa on laadittu ehdotus eräistä muutoksista koskien sitä, milloin eva-menettelyyn kuuluva arviointi suoritetaan ja milloin eva-menettelyä ei sovelleta. Kaupunginhallituksen vuonna 2019 tekemän päätöksen mukaan arviointi suoritetaan, jos:

- 1) päätöksellä on välittömiä ja/tai pitkän aikavälin vaikutuksia kuntalaisten hyvinvointiin, elinoloihin ja terveyteen;
- 2) päätös on strategisesti, toiminnallisesti tai taloudellisesti merkittävä;
- 3) kyseessä on merkittävä muutos palveluissa tai uusi palveluiden järjestämistapa; tai
- 4) päätöksellä on välittömiä ja/tai pitkän aikavälin suoria vaikutuksia tai merkittäviä epäsuoria vaikutuksia yritystoimintaan.

Tähän luetteloon ehdotetaan lisättäväksi uusi 5 kohta, joka kuuluisi seuraavasti:

- 5) päätöksen tai sen täytäntöönpanon vaikutukset ovat pysyviä tai erittäin pitkäkestoisia.

Lisäyksellä on tarkoitus edistää eva-menettelyn toteuttamista esimerkiksi valmisteltaessa sellaisia rakennettuun tai luonnonympäristöön peruuttamattomasti vaikuttavia asioita, joiden yhteydessä eva-menettelyä ei suoriteta jo 1–4 kohdan perusteella.

Kaupunginhallituksen vuoden 2019 päätöksen mukaan ennakoarviointimenettelyä ei sovelleta:

- a) asioissa, joita kuntalain 92 §:n perusteella ei saa ottaa ylemmän toimielimen käsiteltäväksi;
- b) asioissa, jotka ovat käsiteltävänä oikaisuvaatimuksen, valituksen tai kantelun johdosta;
- c) asioissa, joissa on kyse virkavaalista, työntekijän tai muun työnsuorittajan ottamisesta taikka luottamushenkilöiden vaalista; tai
- d) asioissa, jotka on jo hyväksytty kaupungin talousarviossa, jollei painavista syistä muuta johdu.

Viimeksi mainittu kohta (nykyinen d-kohta) ehdotetaan poistettavaksi, koska sen on katsottu olevan hieman harhaanjohtava ja ongelmallinen. On ensinnäkin korostettava, että missään laissa ei tunneta ajatusta, että määrärahan ottaminen kunnan talousarvioon tai muu kirjaus talousarvioasiakirjoissa vapauttaisi lakisääteisen ennakoarvioinnin suorittamisesta. Lisäksi joidenkin asioiden suunnitteluun ja valmisteluun voidaan kustannuskysymysten tai muiden syiden takia ryhtyä vasta sitten, kun asia on otettu huomioon talousarviossa.

Toisaalta luetteloon ehdotetaan lisättäväksi uusi kohta (uusi d-kohta), joka kuuluisi seuraavasti:

- d) asioissa, joissa on kyse pelkästään ilmiöiden, kehityskulkujen tai päätösten seurannasta, arvioinnista, tutkimisesta tai teknisestä täytäntöönpanosta taikka joissa ei muusta syystä tehdä varsinaista asiaratkaisua.

Tämän lisäsehdotuksen taustalla on lähinnä pyrkimys selkeyttää eroa asian valmisteluvaiheen ja täytäntöönpanovaiheen tehtävien kesken. Lakisäätäinen ennakoarviointi liittyy valmisteluvaiheeseen ja on syytä voimakkaasti erottaa päätöksenteon tai täytäntöönpanon jälkeen tapahtuvasta seurannasta, arvioinnista ja jatkotoimista.

Valmistelija Hallintojohtaja Aleksi Heikkilä, puh. 040 823 7921

Esittelijä Kaupunginjohtaja Matti Tuononen

Päätösehdotus Kaupunginhallitus:

- 1) päättää, että Äänekosken kaupungissa noudatettavaa päätösten vaikutusten ennakoarviointimenettelyä (evamenettely) muutetaan edellä esittelytekstissä ja liitteessä tarkoitetun mukaisesti;
- 2) päättää, että edellä kohdassa 1 hyväksytyt muutokset ovat voimassa 1.10.2024 lukien toistaiseksi; ja
- 3) päättää, että erillinen yritysvaikutusten arviointimenettely lakkautetaan 30.9.2024 lukien.

Päätös Hyväksyttiin.
